

WPROWADZANIE I WYCOFYWANIE ZNACZKÓW Z OBIEGU¹

tekst odnosi się do okresu opisywanego w „Podręczniku Specjalizowanym Polskich Znaczków Poczтовых 1919-2005”²

Można sobie zadać pytanie, po co filatelisie, temu mniej i bardziej wytrawnemu, wiedza w tym zakresie? Jak sądzą autorzy, odpowiedź czytelnicy znajdą po przeczytaniu rozdziału, który być może zainspiruje ich do jeszcze innych poszukiwań i odkryć.

Na początku jedna uwaga; brak archiwizacji (i wiedzy o potrzebie archiwizacji) dokumentacji pocztowej, a także niedbałość urzędnicza, na które to czynniki nałożyły się straty materialne spowodowane II wojną światową, zdecydowały o ogromnych lukach w wiedzy z okresu przedwojennego, o czym będzie mowa w poszczególnych podrozdziałach.

Organizowanie się Poczty Polskiej w latach 1918-1922. (na tle historycznym)

Nie sposób jest mówić o powstającej Poczcie Polskiej w odradzającej się po kilkudziesięcioletniej niewoli niepodległej Rzeczypospolitej, nie ukazując choćby w najmniejszym fragmencie trudności, na jakie była skazana oraz okoliczności, w jakich przyszło jej działać. Były to niewygasłe konflikty i wojny z sąsiednimi państwami zmieniające się z dnia na dzień terytorium i obszar działania poczty, brak centralnych struktur ministerstwa oraz fachowej kadry urzędniczej, zróżnicowane przepisy i waluta, itd., itp. ... można by wyliczać bez końca. Cztery lata trwała konsolidacja niepodległego Państwa Polskiego. Wszystkie urzędy, w tym pocztowe, powstawały na przyłączanych do Polski terenach. Aby uzmysłowić sobie ogrom problemów granicznych i skomplikowaną sytuację polityczną (4 powstania wywolenicze i dwa plebiscyty) należy zapoznać się z uproszczonym wykazem odzyskiwania naszych granic:

- ziemie dawnego Królestwa Polskiego - teoretycznie 11 XI 1918 r., formalnie 16 XI 1918 r. (dekret J. Piłsudskiego do państw uczestników wojny informujący o powstaniu państwa polskiego),
- ziemie dawnego zaboru austriackiego – 10 I 1919 r.,
- Wielkie Księstwo Poznańskie - formalnie traktat wersalski 28 VI 1919 r., praktycznie od 10 I 1920 r.,
- Śląsk Cieszyński, Spisz i Orawa - formalnie 10 I 1920 r., praktycznie Śląsk Cieszyński podzielono 28 VII 1920 r. między Polskę i Czechosłowację,
- Warmia i Mazury - część Warmii przyznano Polsce na mocy Rady Ambasadorów 12 VIII 1920 r., część Mazur - przez tę samą Radę – 15 VIII 1920 r.,
- granice wschodnie z ZSRR - ostatecznie uregulowane zostały Traktatem Ryskim 18 III 1921r.,
- Górny Śląsk - ostateczne granice ustalono 20 X 1921r., a część polską włączono do Rzeczypospolitej Polskiej 22 VI 1922 r.,
- Ziemia Wileńska - po półtorarocznym istnieniu, Litwa Środkowa zostaje włączona do Rzeczypospolitej 24 III 1922 r.³

Od czego więc zaczynano? Najlepiej oddają to cytaty z ówczesnej prasy:⁴ „Zarząd poczt i telegrafów przeniósł się z mieszkania prywatnego do głównego gmachu poczty na pl. Wareckim i zajął lokale byłej dyrekcji poczt niemieckich. Od wczoraj rozpoczęto sprzedaż marek pocztowych i przyjmowanie listów zwyczajnych. Na razie sprzedawano jeszcze marki okupacyjne niemieckie. Dziś rozpocznie się sprzedaż marek polskich, pochodzących z zapasu b. poczty miejskiej, pozostałych w ilości 1.500.000 sztuk ...”⁵ „... w dniu 15 listopada uruchomiona została poczta główna ... Dyrekcja Poczt i Telegrafów zawiadamia, że wprowadzone zostały do użytku publiczności polskie znaczki pocztowe. Marki niemieckie z nadrukiem „General Gouvernement Warschau” wycofa się w najbliższym czasie z obiegu ...”⁶ Tenże Monitor innym razem komunikuje, że „...od 18 grudnia 1918 będą ważne tylko polskie znaczki pocztowe”. „Ministerstwo Poczt i Telegrafów zawiadamia, że z dniem 16 grudnia ani marki niemieckie, ani pocztówki bez nadruku: „Poczta Polska” przyjmowane nie będą; natomiast po dniu 15 grudnia nowe marki pocztowe i pocztówki sprzedawane będą we wszystkich urzędach pocztowych ...”⁷

Organizowanie podstawowych struktur ministerstwa trwało jeszcze po wydanym pierwszym oficjalnym stanowisku o kształcie organizacyjnym poczty i telegrafów:

„Po objęciu przez Polaków władzy w Warszawie, po usunięciu okupantów niemieckich 11 listopada 1918 r., objęto na razie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w zarząd poczty i telegrafy, a dopiero obecny Rząd Ludowy dekretem z dnia 18/XI 1918 roku poruczył Ob. Tomaszowi Arciszewskiemu utworzenie Ministerstwa Poczt i Telegrafów.

Organizacja tego Ministerstwa, dzielącego się zasadniczo na trzy sekcje, a to: I) sekcję administracyjno-pocztową, II) sekcję techniczną, III) sekcję gospodarczą — nie jest jeszcze ukończoną, a postępuje w miarę pozyskiwania odpowiednich sił administracyjnych zawodowych oraz w miarę łączenia okręgów administracyjnych pocztowych z różnych zaborów.

Sekcję I-ą prowadzi Ob. Dr. Jan Urbański, sekcję II-ą Ob. inż. Jakób Jasiński, sekcję III-ą Ob. inż. Kazimierz Tołoczko.

Po przejęciu przez Ministerstwo Poczt i Telegrafów okręgów pocztowych z obszarów ziem polskich, które wchodziły w skład b. Monarchji austro-węgierskiej, podporządkowane są temu Ministerstwu następujące organy administracyjno-pocztowe drugiej instancji, a mianowicie:

I) Dyrekcja poczt i telegrafów we Lwowie z prezesem Ob. Tomaszem Bieniawskim na czele, dla okręgu b. Galicji łącznie z Inspektorem pocztowym w Krakowie.

Inspektorat ten, jako ekspozytura wymienionej dyrekcji, wykonuje właściwie tylko służbę nadzorczą w obwodzie Krakowskim. Podczas zajęcia Lwowa przez Rusinów w listopadzie 1918 r., gdy Dyrekcja Lwowska była odcięta od zachodu, wyręczał ją Inspektorat Krakowski w zarządzeniach mających na celu podtrzymanie ruchu pocztowego na obszarze b. Galicji.

¹ Rozdział obejmuje lata niepodległej Polski do 2005 r.

² Tom IV, III, IId IIc; tom IIb, IIa, I – w przygotowaniu.

³ Serczyk W.: Dzieje Polski, Kraków 1990; Davis N.: Orzeł Biały czerwona gwiazda, Kraków 1997; Topolski J.: Wielkopolska przez wieki, Poznań 1999; Garlicki A.: Powstawanie II Rzeczypospolitej, Warszawa 1988.

⁴ W niniejszej publikacji we wszystkich cytatach stosuje się pisownię oryginalną.

⁵ Monitor Polski z 16 listopada 1918 r., str. 3.

⁶ Monitor Polski z 18 listopada 1918 r., str. 3.

⁷ Monitor Polski z 10 grudnia 1918 r., str. 3.

Szef Inspektoratu pocztowego w Krakowie, Ob. Leon Dormus, ma zarazem poruczone kierownictwo urzędów pocztowych i telegraficznych na ziemiach Śląska Cieszyńskiego.

II) Dyrekcja Poczt i Telegrafów w Lublinie, pod kierownictwem ob. Władysława Kowarzyka, obejmuje okrąg b. okupacji austro-węgierskiej łącznie z Zagłębiem węglowym oraz okolice nadbużańskie. Niebawem przystąpi się do utworzenia Dyrekcji poczt i telegrafów w Warszawie dla b. gubernji: Warszawskiej, Płockiej, Łomżyńskiej, Siedleckiej i Suwalskiej. Zadanie to powierza się Ob. inż. Włodzimierzowi Dobrowolskiemu. Utworzeniem Dyrekcji poczt i telegrafów w Łodzi dla b. gubernji Kaliskiej i Piotrkowskiej zajmie się Ob. inż. Kazimierz Zajdler. Na razie czynności administracyjne, które przejmą te dwie nowe Dyrekcje, spełnia zastępczo Ministerstwo Poczt i Telegrafów.

Co się tyczy administracji poczt i telegrafów na ziemiach polskich, które wchodziły w skład Rzeszy Niemieckiej, to Ministerstwo dotychczas z powodu przeszkód natury politycznej jej nie przejęło, nawiązało atoli stosunki z Polskim Związkiem Pocztowców w Poznaniu, a jednego z tamtejszych urzędników, a to Ob. Sylwestra Maciejewskiego, przyjęło do służby, aby był też łącznikiem i informatorem odnośnie do wspomnianych ziem.

Tworzenie dalszych nowych, względnie rozdział, istniejących już okręgów dyrekcyjnych pocztowych na mniejsze, dla większej sprawności zarządu, będzie mogło nastąpić dopiero po ustaleniu granic Rzeczypospolitej Polskiej.

Ze względu na to, że w okręgach administracyjnych pocztowych różnych zaborów obowiązywały też różne zasady i przepisy pocztowe, których odrazu nie da się ujednostajnić, względnie zmienić, wywołałoby to bowiem nieład, a nawet może i chaos, ustanowiło Ministerstwo Poczt i Telegrafów, jako wytyczną, że dotychczas obowiązujące ustawy i przepisy w dziedzinie poczt, telegrafów i telefonów, o ile nie są sprzeczne z prawnym ustrojem Rzeczypospolitej Polskiej i jej żywotnymi interesami, obowiązują przejściowo nadal, póki nie zostaną zmienione lub zastąpione nowymi ustawami i przepisami.⁸

Już z powyższych cytatów widać dualizm, jaki wówczas panował; jeszcze jedna instytucja nie powstała (Ministerstwo Poczt i Telegrafów), a druga jeszcze nie zakończyła swej działalności (Zarząd Poczt, Telegrafów i Telefonów). Na dodatek, cała struktura pocztowa, w tym Zarząd Poczt, Telegrafów i Telefonów, podlegała zgodnie z dekretem Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego Ministrowi Spraw Wewnętrznych.⁹

Z prawnego punktu widzenia, proces ten zakończył się wraz z ogłoszeniem dekretu o utworzeniu Ministerstwa Poczt i Telegrafów.¹⁰ Wraz z tym samym dniem kończy się formalnie dwuwładza w sprawach poczty, a poczta zostaje wyłączona z gestii MSW.¹¹

Do dziś nie jest wiadomo, kto tak naprawdę wydał polecenie wydrukowania pierwszych polskich znaczków, czy z formalnego punktu widzenia był to urzędnik Zarządu czy Ministerstwa?¹²

Drugim, nie mniej ważnym wydarzeniem było przyjęcie Polski do Powszechnego Związku Pocztowego z dniem 8 IV 1919 r. Wydarzenie to stanowiło zwięźczenie ponad rocznych starań Polski, co dokumentujemy poniżej, przedstawiając niepublikowane dotąd dokumenty:

Bern, 8 kwietnia 1919.

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo Pana Augusta Zaleskiego, chargé d'affaires Rzeczypospolitej Polskiej w Szwajcarii z dnia 13 marca 1918 roku, mamy zaszczyt poinformować Waszą Ekszelencję, iż państwo Polskie zostało przyjęte do Powszechnego Związku Pocztowego, na podstawie zasad przyjętych na kongresie UPU w Rzymie 1906 roku.

Pozwoli mi Pan, Panie Ministrze, wyrazić nasz szczerzy szacunek

W imieniu Rządu Konfederacji Szwajcarskiej:

/-/ Prezydent Konfederacji
Ador

/-/ Kanclerz Konfederacji
Steiger

Jego Ekszelencja
Pan Minister Spraw Zagranicznych

**Międzynarodowe Biuro
Powszechnego Związku Pocztowego**

Nr 1062 /52

Podmiot

Rzeczpospolita Polska: przyjęcie do konwencji pocztowej UPU ustanowionej w Rzymie 26 maja 1906

Szanowny Panie,

8 Dz. Urz. M. P. i T. z 16.01.1919 r., nr 1.

9 Dz. Praw Królestwa Polskiego z 1 lutego 1918 r., nr 1, poz. 1, art. 24.

10 Dz. P.P.P. z 7.02.1919 r., nr 13, poz. 143.

11 Więcej nt. historii poczty w: Giera J., Żak A. Cz., Państwowe Przedsiębiorstwo „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” 1928-1991, Poczta Polska, Warszawa, 1993; Dąbrowska M., Dąbrowski Zb., Giera J., Żak A.Cz., Dokumenty i materiały do historii poczty i telekomunikacji w II Rzeczypospolitej, COBRP, Warszawa 1986 r.

12 Niestety, pomimo usilnych wieloletnich poszukiwań, nie udało się autorom znaleźć jakiegokolwiek dokumentu w tej sprawie. II wojna dopełniła swojego niszczycielskiego dzieła.

Notą z 8 kwietnia 1919 roku, Rząd Konfederacji Szwajcarskiej poinformował wszystkie rządy państw członkowskich o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do konwencji pocztowej UPU ustanowionej w Rzymie 1906 roku.

Mam zaszczyt powiadomić Szanownego Pana, iż w najbliższym czasie poinformujemy Pańską stronę o 1) dokładnej dacie, od której Rzeczpospolita Polska uważana będzie jako rzeczywisty członek UPU, 2) ekwiwalentach pieniężnych, jakie przypadną Polskiemu państwu z racji członkostwa, 3) sklasyfikowanie kraju do odpowiedniej grupy państw, co ma bezpośredni wpływ na wysokość składek członkowskich.

Pozostaję z szacunkiem
Dyrektor
RUFFY

Bern, 8 kwietnia 1919 r.

Szanowny Panie Ministrze,

W liście Pana Chargé d'Affaires Rzeczypospolitej Polskiej w Szwajcarii Auguste Zaleskiego z dnia 13 marca ub. roku (1918), skierowanym do Departamentu Spraw Zagranicznych, zostaliśmy poinformowani przez Rząd Polski o podjęciu kroków zmierzających do przyjęcia Polski do konwencji pocztowej UPU ustanowionej w Rzymie 1906 roku.

Niniejszym mamy zaszczyt poinformować i potwierdzić tym pismem, skierowanym do Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, iż poczynania te zostały zakończone sukcesem i Polska jest członkiem konwencji pocztowej UPU ustanowionej w Rzymie 1906 roku. Jednocześnie poinformowano wszystkie rządy państw członkowskich o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do konwencji pocztowej UPU.

Jednocześnie zostały podjęte kroki do sklasyfikowania kraju i ustalenia grupy mającej wpływ na wysokość należnych opłat przeznaczonych na utrzymanie Międzynarodowego Biura.

Pozwoli nam Pan, Panie Ministrze wyrazić słowa najwyższego uznania

w imieniu Rady Federalnej Konfederacji
Szwajcarskiej: Prezydent Federacji
(sig.) Ador

Kanclerz Konfederacji
(sig.) Steiger.

1 załącznik (pismo okólne)

Jego Ekscelencja
Pan Minister Spraw Zagranicznych
Rzeczypospolitej Polskiej
w Warszawie

**Międzynarodowe Biuro
Powszechnego Związku Poczтового**

Nr 3460 / 163

Podmiot
Konwencja podstawowa

Rzeczpospolita Polska: wysokość ekwiwalentu od daty przystąpienia.
Turcja: wysokość ekwiwalentu - czas jego ważności.

Bern, 4 listopad 1919 r.

Szanowny Panie

Powołując się na moje pismo okólne z dnia 28 sierpnia Nr 2674/126 mam zaszczyt poinformować Szanownego Pana, iż po otrzymaniu z Departamentu Spraw Zagranicznych komunikatu ustalono wysokość ekwiwalentu należności za członkostwo Polski, które wynosi 1 Franc = 2 Marki = 2 Korony. Na podstawie tego przelicznika ustala się podstawowe stawki opłat UPU 25, 15, 10 i 5 centimes jak niżej podano:

50 fenigów	albo	50 jednostek składowych korony	= 25 centimes
30	"	30 " "	= 15 "
20	"	20 " "	= 10 "

Rząd Polski poinformował szwajcarski Departament Spraw Zagranicznych, iż wymienione stawki ekwiwalentu są prowizorycznej natury i ulegną natychmiastowej zmianie z chwilą wprowadzenia jednolitej waluty dla całego kraju. Opierając się na art. 24§ 4 Konwencji podstawowej UPU proszę o wypełnienie załączników wspomnianych w art. IV Regulaminu Wykonawczego Konwencji jak niżej wskazano:

Po wskazówkach dotyczących Persji, w kolumnie 1) „Polska”, w 2) 50 fenigów albo 50 jednostek składowych korony, w 3) 30 fenigów albo 30 jednostek składowych korony, w 4) 20 fenigów albo 20 jednostek składowych korony, w 5) 10 fenigów albo 10 jednostek składowych korony.

Jeżeli chodzi o datę przystąpienia Polski do Związku UPU należy przyjąć, zgodnie z zaleceniem Rządu naszego kraju, datę 1 maja 1919 roku.

Powołując się na moje pismo z 28 lipca nr 2312/101 mam zaszczyt poinformować Pana, że na podstawie wspomnianego pisma ekwiwalent za członkostwo Turcji liczony jest od dnia 12 sierpnia 1919 roku.

pozostają z szacunkiem

Z-ca dyrektora
ROTTNER.¹³

Dekrety, ustawy i przepisy pocztowe.

Pierwszy Minister Poczty i Telegrafów T. Arciszewski wydał kilkakrotnie przepisy o opłatach pocztowych, nie wydał jednak żadnego znanego dokumentu normatywnego o wydaniu bądź wydawaniu znaczków (marek) pocztowych. Również w przesłanym piśmie do Dyrektora Generalnego Poczty i Telegrafów w Bernie z końca grudnia 1918 r. dotyczącym ruchu pocztowego Polski z zagranicą, o polskich znaczkach pocztowych pisze w czasie przyszłym.¹⁴ W tym względzie we wszystkich działaniach zarówno T. Arciszewski, jak i jego następcy, mieli jeden bardzo poważny problem, którym była waluta narodowa, a w zasadzie jej brak. 28 grudnia 1918 r. został wydany reskrypt¹⁵ Nr 190/Pr o opłatach pocztowych i kolejowych, w którym czytamy:

„1) Wszelkie opłaty mają być pobierane tylko w tej walucie, która za czasów okupacji na danym terenie obowiązywała. Kasom nie wolno przyjmować opłat w różnych walutach.

2) Wysokość opłat ustala się aż do odwołania przez Ministerstwo Skarbu w markach i koronach, dla każdej z byłych okupacji osobno. Wzajemny stosunek wysokości tych opłat wynosić ma: 100 :175, t. j. opłacie w wysokości 100 marek w b. okupacji niemieckiej, winna odpowiadać opłata w wysokości 175 koron w b. okupacji austriackiej...

1) Marki pocztowe winny być wypuszczane w obu walutach.

2) Opłata winna być dokonana w walucie, stosowanej przez pocztowy urząd przyjmujący.”¹⁶

Dopiero 8 lutego 1919 r. ukazuje się pierwszy dekret w tej sprawie określający w art. 1, że „Jednostka monetarna waluty polskiej otrzyma nazwę „Lech”, a setna jej część nazwę „grosz”.¹⁷ Już 5 marca 1919 r. zmieniono ją na złoty i grosz,¹⁸ by ostatecznie z dniem 24 stycznia 1920 r. ustalić ją na markę polską.¹⁹

7 II 1919 r. wyłączono z kompetencji Min.S.W. m.in. całokształt spraw pocztowych i utworzono Ministerstwo Poczty i Telegrafów.²⁰ Następnego dnia po jego utworzeniu zostaje opublikowany dekret o tymczasowych przepisach pocztowych.²¹ Porządkuje on w większości ówczesne problemy związane z ujednoczaniem przepisów na obszarach włączanych do Państwa Polskiego (zwanego wówczas Republiką Polską), zwłaszcza w zakresie wyłączności państwowej (podkr. własne). Do tej pory obowiązywały przepisy bądź to byłych zaborców, bądź władz lokalnych, bądź zwykłych hochsztaplerów, pragnących jak najszybciej nabić sobie sakiewkę.²²

Dekret ten nie precyzuje, kto jako organ jest odpowiedzialny za wprowadzanie do obiegu i wycofywanie z niego znaczków pocztowych, określając to bardzo ogólnym i enigmatycznym zapisem art. 11 „Ministerstwo Poczty i Telegrafów będzie oznaczało opłaty i będzie określało warunki pod jakimi ma się odbywać przyjmowanie, przesyłanie i doręczanie rzeczy, objętych art. 2-im”. W następnym artykule jest zapis o ochronie prawnej znaczków na równi z pieniędzmi, pod groźbą kary sądowej, co - jak wykazały następne miesiące - nie zawsze było respektowane.

Wykonanie dekretu powierzono Ministrowi Poczty i Telegrafów.

Zobowiązany zapisem art. 3 dekretu o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej,²³ sejm uchwalił ustawę o państwowej wyłączności poczty, telegrafu i telefonu.²⁴ Ustawa ta w sprawach emisji i wycofywania znaczków pocztowych – względem dotychczasowych przepisów dekretu - nic nowego nie wnosi.²⁵

24 V 1922 r. sejm uchwalił ustawę „w przedmiocie ratyfikacji konwencji niemiecko-polskiej, dotyczącej Górnego Śląska, podpisanej w Genewie dnia 15 maja 1922 r.”²⁶, a w jej konsekwencji 16 VI 1922 r. sejm uchwalił ustawę „o rozciągnięciu na ziemie górnośląskie województwa śląskiego Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i niektórych innych ustaw oraz w przedmiocie zmian w ustawodawstwie, na tych ziemiach obowiązującym”, zobowiązując w niej Rząd do jak najszybszego jej skutecznego.²⁷ Zgodnie z art. 9 tej ustawy, wchodzi ona w życie z dniem ogłoszenia, czyli **22**

¹³ W tym miejscu składamy podziękowanie Panu prof. J. Auleytnerowi, za udostępnienie tychże dokumentów.

¹⁴ M. Zbiński, Polskie Taryfy Poczto-telegrafowe, cz. V, Mars-Graf, Poznań, 2003., s.266.

¹⁵ reskrypt - przest. zarządzenie władz, rozporządzenie pisemne.

¹⁶ Dz. Urz. Min. P. i T. z 16.01.1919 r., nr 1, poz. 18.

¹⁷ Dz. P.P.P. nr 14 z 8.02.1919 r., poz. 174.

¹⁸ Dz. P.P.P. Nr 20 z 5.03.1919 r., poz. 230 i z 19.05.1919 r. nr 41, poz. 296.

¹⁹ Dz. U.R.P. z 24.01.1920, nr 5, poz.26. Nie udało się autorom ustalić, kto i jakim przepisem wprowadził do faktycznego obiegu markę polską, przed tym dniem.

²⁰ Dz. P.P.P. nr 13 z 7.02.1919 r., poz. 142.

²¹ Dz. P.P.P. nr 17 z 8.02.1919 r., poz. 222.

²² Że tak było, świadczyć może reskrypt Min. P. i T. Nr 2022/Pr. o niedozwolonym handlu znaczkami pocztowymi przez personel pocztowy „... Doszło nawet do tego, że i sami naczelnicy większych urzędów pocztowych, zajmują się już tym procederem, ...” (Dz. Urz. M. P. i T. z 18.06.1919 r., nr 8, poz. 16).

²³ Dz. P.P.P. z 29.11.1918 r., nr 17, poz. 41. W artykule tym mówi się również, że przepisy uchwalone przez Radę Ministrów uzyskują moc obowiązującą, o ile sama ustawa nie stanowi inaczej, z chwilą ogłoszenia w Dzienniku Praw Państwa Polskiego.

²⁴ Dz. P.P.P. z 6.06.1919 r., nr 44, poz.310.

²⁵ Wówczas obowiązywała zasada, że znaczki się nie wycofuje, lecz zużywa je do wyczerpania, o czym mogą świadczyć komunikaty w Dz. Urz. M. P. i T., nakazujących zgłaszanie nadwyżek i ich odsyłania bądź to do składnic, bądź do urzędów, gdzie danego nominału było brak.

²⁶ Dz. U.R.P. z 1922 r., nr 44, poz. 370.

²⁷ Dz. U.R.P. z 22 czerwca 1922 r., nr 46, poz. 388.

czerwca 1922 r. i tę datę należy przyjąć jako datę rozciągnięcia na ziemie górnośląskie województwa śląskiego Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Jeszcze przed jej uchwaleniem ukazują się przepisy ruchu pocztowego, telegraficznego i telefonicznego dotyczące polskiej części G. Śląska i obrót wzajemny z resztą Polski,²⁸ w których czytamy, m.in.:

„1. Ruch pocztowy w obrocie wewnętrznym pomiędzy urzędami pocztowymi polskiej części G. Śląska, jak również z tych urzędów do urzędów pocztowych w reszcie Polski, odbywa się na zasadzie obowiązujących obecnie na polskim G. Śląsku niemieckich przepisów pocztowych z 22 grudnia 1921 r. (Postordnung),²⁹ o ile w następujących artykułach nie postanowiono inaczej.

2. Ruch z urzędów pocztowych reszty Polski do urzędów pocztowych polskiego G. Śląska odbywa się na podstawie obowiązujących w reszcie Polski przepisów pocztowych, zamieszczonych w Dziennikach Urz. M. P. i T. O ile w urzędach pocztowych b. dzielnicy austriackiej lub pruskiej obowiązują jeszcze pewne austriackie lub niemieckie przepisy, winny one być stosowane również w obrocie z Polskim G. Śląskiem.

3. Przesyłki pocztowe nadawane na polskim G. Śląsku, tak w obrocie wewnętrznym, jak i do reszty Polski oraz do wolnego miasta Gdańska, winny być traktowane przy przyjęciu według pocztowych przepisów niemieckich z 22 grudnia 1921 r. i opłacane według przyległej taryfy polskiej odrębnymi polskimi znaczkami pocztowymi, w walucie niemieckiej.

4. Przesyłki pocztowe nadawane w reszcie Polski do polskiego G. Śląska opłacone być winny według obowiązującej polskiej wewnętrznej taryfy pocztowej znaczkami pocztowymi w walucie polskiej.

5. Od zasad podanych w ust. 1 do 2 zarządza się poniżej częściowe zmiany, ułożone według poszczególnych rodzajów przesyłek pocztowych. Z temi uzupełniającymi przepisami winny się urzędy pocztowe bezzwłocznie zaznajomić, a w razie wyłaniających się wątpliwości zwrócić się o wyjaśnienia do przełożonych Dyrekcyj poczt i telegrafów (Inspektoratu) tak, by z dniem przejścia urzędów pocztowych na polskim G. Śląsku przez władze polskie, tak wewnętrzny na polskim G. Śląsku, jak i wzajemny ruch pocztowy mógł być podjęty bez przeszkód.”

Ustawy te oraz akty wykonawcze do tych ustaw, powodowały i powodują (z niewiadomych przyczyn) w dalszym ciągu „filatelistyczny” chaos interpretacyjny w sprawie znaczków będących w obiegu na tych terenach. Przecież właśnie ta konwencja z o b o w i ą z y w a ł a do wydania takich przepisów.

Z dniem 19 XII 1923 r. zostało zniesione Ministerstwo Poczt i Telegrafów, a prawa i obowiązki Ministerstwa Poczt i Telegrafów, określone ustawą z dn. 27 V 1919 r. o państwowej wyłączności poczty, telegrafu i telefonu (Dz. P. P. P. Nr 44 poz. 310), ustawą z dn. 18 XII 1920 r. o pocztach, radiotelegrafach i telefonach w czasie wojny (Dz. U. R. P. z r. 1921 Nr 7, poz. 36) oraz rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 16 XII 1920 r. w przedmiocie przekazania Ministrowi Poczt i Telegrafów zarządu poczt, telegrafów i telefonów na obszarze b. dzielnicy pruskiej (Dz. U. R. P. Nr 119 poz. 786), przeszły na Ministra Przemysłu i Handlu (powtórnie Ministerstwo Poczt i Telegrafów zostało utworzone z dniem 20 I 1927 r. Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 I 1927 r. w sprawie ustanowienia urzędu Ministra Poczt i Telegrafów).³⁰

Równocześnie, zgodnie z zapisem tej samej ustawy, 28 I 1924 r. powołano Generalną Dyрекcję Poczt i Telegrafów podległą Ministrowi Przemysłu i Handlu,³¹ której kompetencje zostały w ustawie słabo wyartykułowane, powodując tym samym wiele sporów kompetencyjnych. Novum w ustawie stanowi zapis **o konieczności ogłaszania w Dzienniku Ustaw R. P. rozporządzeń ogólnie obowiązujących, czyli również o wprowadzaniu i wycofywaniu znaczków pocztowych.**³²

Zmiana ustroju pieniężnego zapoczątkowana w styczniu 1924 r., wprowadzana w życie od 17 IV 1924 r. spowodowała konieczność zmiany taryf, wymiany znaczków pocztowych, zwiększenia dyscypliny prawnej, itd.³³ Porządkowała ona cały ustrój gospodarczy Państwa, w tym również działalność Poczty. Konsekwencją tych poczynań były zmiany i nowelizacje aktów prawnych, w tym również dotyczących poczty. Została uchwalona nowa ustawa o poczcie, telegrafii i telefonii.³⁴

Ustawa porządkuje wiele dotychczas nienormowanych spraw, w tym m.in.:

- 1) określa organ (władzę) odpowiedzialny za wykonanie ustawy, którym został Minister Przemysłu i Handlu, (dotychczas było to ogólnikowe ministerstwo). Upoważnia i czyni go odpowiedzialnym za oznaczanie opłat i określanie warunków, na jakich ma się odbywać przyjmowanie, przesyłanie oraz doręczanie przesyłek pocztowych i telegramów, co ma zostać uskutecznione w ordynacji pocztowej (Art. 17),
- 2) wyposaża go w wyłączne prawo wydawania znaczków pocztowych, nadruków pocztowych, nalepek i płatnych druków pocztowych, telegraficznych i telefonicznych oraz oznaczenia ich wartości (Art. 21),
- 3) zabrania innym niż Min. Przem. i H. wytwarzania, sprzedaży i rozpowszechniania znaczków, nadruków, nalepek i druków, naśladujących znaczki pocztowe, nadruków pocztowych, nalepek i płatnych druków pocztowych,
- 4) gwarantuje ochronę prawną znaczków, nalepek i nadruków pocztowych, wydanych w kraju oraz przez zarządy pocztowe zagraniczne. W tym względzie przywraca „moc obowiązującą przepisów uchylonych art. 11 ustawy z dnia 27 V 1919 r. o państwowej wyłączności poczty, telegrafu i telefonu (Dz. P. P. P. Nr 44 poz. 310), w szczególności przepisów karnych, dotyczących podrabiania i przerabiania znaczków pocztowych (marek)” (Art. 47).

Ponieważ w następnych latach w ustawie tej, jak i w innych związanych z nią aktach prawnych dokonano wielu zmian, ustawę tą obwieszczono w 1933 r., jako tekst jednolity.³⁵

28 Dz. Urz. M.P. i T. z 1922 r., nr 43.

29 Postordnung obowiązywał od 1.01.1922. Najdziwniejsze jest to, że nie znaleźliśmy na terenie Polski, zarówno w zbiorach państwowych, jak i prywatnych, ani jednego jej egzemplarza. Zatem, na jakiej podstawie eksperci oceniają prawdziwość walorów filatelistycznych z tamtego okresu?

30 Dz.U.R.P. z 19.12.1923 r., nr 131, poz. 1061.

31 Dz.U.R.P. z 1924 r., nr 9, poz. 85.

32 Tamże: § 2, pkt 2.

33 Dz.U.R.P. z 17.04.1924 r., nr 34, poz. 351.

34 Dz.U.R.P. z 9.07.1924 r., nr 58, poz. 584.

35 Dz.U.R.P. z 4.08.1933 r., nr 63, poz. 481.

Ustawa nie określa, kto ma prawo wycofywania znaczków z obiegu pocztowego, a mimo to – interpretując art. 21 w ten sposób, że kto ma prawo wydać znaczki, ten ma prawo je wycofać – wycofywano je wg potrzeb. Pozytywny wyjątek w tym względzie stanowiło wycofanie znaczków w związku ze zmianą ustroju monetarnego.³⁶

Nie precyzuje ona także, kto ma prawo określać i wydawać inne formy wydawnicze znaczków pocztowych, a tych wydano w tamtym okresie kilka, poczynając od bl. nr 1, a kończąc na bl. nr 8. W dokumentach nazywano je bloczkiem, arkusikiem lub arkuszem.

Działając w oparciu o przepisy prawa międzynarodowego, szczególnie w zakresie ciągłości i sukcesji państw, zwierzchnictwa terytorialnego, w tym zwierzchnictwa na statkach, a także w oparciu o przepisy Konwencji UPU, uchwalonej w maju 1939 r. podczas Kongresu w Buenos Aires i art. 48 powszechnej Konwencji Pocztovej z dnia 26 V 1929 r., podjęto już we Francji odpowiednie starania w sprawie wznowienia działalności pocztowej. Rychła kapitulacja Francji spowodowała, że starania te podjęto powtórnie już w Wielkiej Brytanii. Różne względy spowodowały, że rolę dotychczasowego Min. P. i T. przejął Wydział Pocztovej, podległy Ministrowi Skarbu, a po 1943 r. Ministrowi Przemysłu, Handlu i Żeglugi. Po trwających do grudnia 1941 r. polsko-brytyjskich rozmowach i uzgodnieniach w tej sprawie, przesłano do UPU pismo zawiadamiające, że od 15 XII 1941 r. rozpocznie się **wznowienie** polskiej działalności pocztowej w oparciu o przepisy ustawy z 3 VI 1924 r., o poczcie, telegrafii i telefonii, wraz z późniejszymi zmianami. Równocześnie poinformowano w nim, że „*będą przyjmowane wszelkie rodzaje przesyłek listowych, a taryfa pocztowa będzie identyczna jak w dniu 1 września 1939 r., a więc w dniu rozpoczęcia wojny. Ponadto, na podstawie 193 artykułu Konwencji UPU, uchwalonej w maju 1939 r. podczas Kongresu w Buenos Aires, wysłano 3 kompletne serie znaczków, które następnego dnia po napisaniu informacji weszły do obiegu pocztowego.*”³⁷

II wojna światowa nie spowodowała żadnych zmian w przepisach ustawy, ponieważ zachodziła ciągłość władzy państwowej. Niestety, wielu „filatelistów” i obecne władze pocztowe, nie chce tego faktu przyjąć do wiadomości z niewiedzy lub przekonania. Wiedziały o tym nowe polskie władze państwowe ukształtowane w kraju w 1944 r., które przejęły w całości, bez jakichkolwiek zmian, przepisy ustawy z 3 VI 1924 r., o poczcie, telegrafii i telefonii, w zakresie nas interesującym.³⁸ Ustawa ta funkcjonowała do roku 1955, kiedy to wraz z reformą strukturalną rządu przestało istnieć Ministerstwo Pocht i Telegrafów, a prerogatywy jego przejęło na podstawie Dekretu o łączności, Ministerstwo Łączności.³⁹ Dekret ten pozostawia ministrowi łączności „wyłączne prawo wydawania znaczków pocztowych ... oraz określania ich wartości nominalnej”.⁴⁰ W tym miejscu zwracamy uwagę na fakt, że minister nie posiadał ustawowego zezwolenia na określanie form wydawniczych znaczka pocztowego, takich jak np. bloczek, arkusiki czy znaczki z przywieszką. W dekrete nie rozwiązano także problemu wycofywania znaczków z obiegu.⁴¹

Kolejny akt prawny, jakim była ustawa o łączności z 1961 r., wprowadził zasadnicze zmiany.⁴² Ustawa ta po raz pierwszy:

- określiła znaczki pocztowe urzędowymi znakami wartościowymi w rozumieniu przepisów prawa karnego,⁴³
- ustanowiła nowe zasady funkcjonowania państwowego przedsiębiorstwa „Poczta Polska, Telegraf i Telefon”, które do tej pory prowadziło swą działalność na podstawie Rozporządzenia Prezydenta z 1928 r., (zwanego w ustawie „przepisami z 22 III 1928 r.”)⁴⁴ nadając mu wyłączne prawo wydawania znaczków pocztowych.⁴⁵ Należy zwrócić uwagę na fakt, iż równocześnie ustawodawca nie określił, kto ma wprowadzać znaczki do obiegu. Mieli z tym ustawowym rozwiązaniem niemałe kłopoty prawnicy, co w konsekwencji stało się jednym z przyczynków rezygnacji z wprowadzania znaczków do obiegu zarządzeniem i zastosowania zasady „ogłaszania” wprowadzenia znaczków do obiegu okólnikiem.⁴⁶

W ustawie tej, tak jak i w poprzednich:

- nie ujęto problemu wycofywania znaczków pocztowych z obiegu,
- nie zezwolono ministrowi określać form wydawniczych znaczka pocztowego,

a pomimo tego, pod działaniem tej ustawy wprowadzono do obiegu bloki znaczkowe albo bloczki (różnie je określano) m.in.: „Konferencja Ministrów Łączności Krajów Socjalistycznych”, „XXX Międzynarodowe Targi Poznańskie”, „Narciarskie Mistrzostwa Świata FIS 1962” czy „XIII Mistrzostwa Europy w Koszykówce Mężczyzn” (po raz pierwszy nazwano go „bloczkiem”, a nie jak dotychczas „bloczkiem znaczkowym”).

W kolejnej ustawie o łączności z dnia 15 IX 1984 r., oprócz wyraźnego zaznaczenia obowiązku wprowadzania do obiegu znaczków pocztowych przez ministra łączności, nie koryguje się wcześniejszych braków.⁴⁷ Nie wprowadza się też innych zasadniczych zmian w interesującej nas problematyce. Na jej podstawie, co jest sprzeczne z prawem⁴⁸, wprowadzano do obiegu bloczki, arkusiki, znaczki z przywieszką, jak chociażby: „Światowa Wystawa Filatelistyczna *Italia '85*”, „Polska Żegluga Bałtycka - Promy”, „Światowy Dzień Poczty”. Określanie form wydawniczych znaczka pocztowego uregulowano (?) ustawowo dopiero w 1990 r.⁴⁹

Wraz ze zmianą ustrojową Państwa, uchwalona została nowa ustawa „o łączności”.⁵⁰ Ustawa wprowadza zasadniczą zmianę w zakresie wprowadzania znaczków pocztowych do obiegu, bowiem nadaje takie wyłączne prawo Poczcie Polskiej z równoczesnym wyłącznym prawem ich emisji.⁵¹ Ponadto, ustawa zobowiązuje Ministra Łączności do ustalania

36 Dz.U.R.P. z 17.04.1924 r., nr 34, poz. 351, §13.

37 M. Dąbrowski, J. Księżki: Restytucja poczty polskiej w 1941 roku w świetle dokumentów, Filatelistyka, nr 8, 1991; autorzy podają prawie pełną dokumentację w tej sprawie.

38 Dokonano jedynie zmiany wizerunkowej ustawy, ścięto koronę z głowy Orła.

39 Dekret z dnia 11 marca 1955 r. o łączności (Dz. U. z 1955 r., Nr 12, poz. 71).

40 Tamże: Art.17.

41 Nie można w takich przypadkach mówić o przyjęciu (zastosowaniu) rzymskiej zasady Actus contrarium – w jaki sposób coś postanowiono w taki sam sposób się unieważnia.

42 Ustawa z dnia 31 stycznia 1961 r. o łączności (Dz. U. z 1961 r. Nr 8, poz. 48).

43 Patrz: Rozdział III ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. o łączności (Dz. U. z 1961 r. Nr 8, poz. 48).

44 Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. utworzenie państwowego przedsiębiorstwa „Poczta Polska, Telegraf i Telefon” (Dz. U. z 1932 r. Nr 105, poz. 879).

45 Tamże: Art. 37, ust. 1.

46 Zasadniczym powodem takiej zmiany było ministerialne polecenie zmniejszenia ilości wydawanych zarządzeń (!). Zasada „ogłaszania” była sprzeczna z obowiązującymi wówczas „Zasadami techniki prawodawczej”, wprowadzonych w 1961 r. zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów.

47 Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o łączności (Dz. U. z 1984 r. Nr 54, poz. 275).

48 Art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o łączności, na który jako podstawę wydania powołują się wydający zarządzenia wprowadzające brzmie: „Art. 50. 1. PPTT przysługuje wyłączne prawo wydawania znaczków pocztowych.” Zatem nie ma w tym zapisie, jak i w żadnym innym tej ustawy, jakiegokolwiek zgody na określanie form wydawniczych znaczka, a w związku z tym i podstawy wprowadzenia do obiegu tych czy innych form wydawniczych znaczka. Taką działalność pozostawiamy bez komentarza.

49 Najciekawsze, że redagujący zarządzenia, zawsze powoływali się na art. 22 ust. 1 ustawy, który brzmie: „(!) Minister Pocht i Telegrafów ma wyłączne prawo wydawania (podkr. wł.) znaczków pocztowych, nadruków pocztowych, nalepek i plątnych druków pocztowych, telegraficznych i telefonicznych oraz oznaczenia ich wartości.”. Konia z rżędem temu, kto znajdzie w tym zapisie zezwolenie na określanie form wydawniczych znaczka albo na wycofywanie znaczków pocztowych.

50 Ustawa z dnia 23 listopada 1990 r. o łączności (Dz. U. z 1990 r. Nr 86, poz. 504).

51 Tamże: art. 44 ust. 2.

rocznego planu emisji znaczków pocztowych zawierającego liczbę wprowadzonych znaczków, kolejność ich wprowadzania do obiegu oraz tematykę i wzór wprowadzanych znaczków pocztowych. Niestety, z tego ostatniego zobowiązania żaden Minister się nie wywiązał ani razu. Wprowadzono przepis zezwalający Ministrowi Łączności określać formy wydawnicze znaczków oraz ich nakłady, a także, ustalać dopłaty do znaczków pocztowych (z przeznaczeniem wpływów na cele społeczne).⁵² Również i w tej ustawie nie wprowadzono przepisów dotyczących wycofywania znaczków pocztowych. Uczyniono to dopiero w 1995 r. wprowadzając w ustawie zapis zezwalający Dyrektorowi Generalnemu Poczty Polskiej na wycofywanie znaczków pocztowych, w tym znaczków pocztowych wprowadzonych do obiegu przed dniem wejścia w życie ustawy.⁵³ Również, w tej samej zmianie ustawy, nadaje się Poczcie Polskiej prawo handlu walorami filatelistycznymi, nie określając, co to takiego jest „walor filatelistyczny”.

Rodzaj aktu normatywnego (wraz z późniejszymi zmianami)	Termin obowiązywania	Nr kat. i nazwa ostatniego znaczka (emisji) wydanego na tej podstawie	* znaczki te wydano w trakcie obowiązywania przepisów podanych w rubryce pierwszej. ** ustawa „traciła” swą ważność (jej poszczególne przepisy) wraz z tworzeniem nowych aktów wykonawczych do nowo obowiązującej ustawy. *** w tym miejscu należy zaznaczyć, że kolejną emisję - „IV Kongres Techników Polskich”, wydano powołując się na nową ustawę o łączności, gdy
Reskrypt z dnia 28 XII 1918 r.	28 XII 1918 r. – 6 II 1919 r.	25 – wydanie w walucie markowej*	
Dekret o tymczasowych przepisach pocztowych	7 II 1919 r. – 5 VI 1919 r.	37 – pierwsza sesja sejmu ustawodawczego**	
Ustawa z dnia 27 V 1919 r. o państwowej wyłączności poczty, telegrafu i telefonu	6 VI 1919 r. – 8 VII 1924 r.	121- „Orzeł w wieńcu”	
Ustawa z dnia 3 VI 1924 r. o poczcie, telegrafii i telefonii.	9 VII 1924 r. – 14 III 1955 r.	719-720 - „V Międzynarodowy Konkurs im. F. Chopina”	
Dekret z dnia 11 III 1955 r. o łączności.	15 III 1955 r. – 13 II 1961 r.	1041-1044 - „I Zimowa Spartakiada Armii Zaprzyjaźnionych” ***	
Ustawa z dnia 31 I 1961 r. o łączności.	14 II 1961 r. – 28 II 1985 r.	2783-2788 - „Rozwój pojazdów pożarniczych”	
Ustawa z dnia 15 XI 1984 r. o łączności.	1 III 1985 r. – 31 XII 1991 r.*	3188-3193 - „Arcydzieła ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie”,	
Ustawa z dnia 23 XI 1990 r. o łączności.	15 I 1991 r. – 11 X 1997 r.	3500 - „Światowa Wystawa Filatelistyczna Moskwa '97”	
Ustawa z dnia 30 VII 1997 r. o państwowym przedsiębiorstwie użyteczności publicznej "Poczta Polska".	12 X 1997 r. –	3887 + bl 191 - „XIX Ogólnopolska Wystawa Filatelistyczna”.	
Ustawa z dnia 12 VI 2003 r. „Prawo pocztowe”	24 VIII 2003 r. –		

ta jeszcze nie obowiązywała.⁵⁴

Rozporządzenia, zarządzenia i okólniki

Zdawałoby się, że wprowadzanie znaczków pocztowych do obiegu lub ich wycofywanie jest prozaiczną czynnością sprowadzającą się w potocznym mniemaniu do wydrukowania zatwierdzonego projektu znaczka pocztowego, rozesłania go do urzędów pocztowych oraz powiadomienia właściwego kierownika, od kiedy można je sprzedawać, a w zasadzie, od kiedy można nimi opłacać określone usługi pocztowe. Tak też myśleli w pierwszych latach niepodległości II RP urzędnicy pocztowi, z których kilku (do tego prominentnych) u zarania działania poczty polskiej w niepodległej Rzeczypospolitej, miały doskonalic oraz egzekwować przepisy wykorzystano stworzone przez siebie luki w niedoskonałych przepisach i urządziło niezły prywatny interes.⁵⁵

Z wprowadzaniem znaczka do obiegu oraz jego wycofywaniem tak jednak nie jest i dlatego należy się czytelnikom kilka wyjaśnień. By w Polsce znaczek pocztowy mógł stać się znakiem wartościowym (mógł zaistnieć, jako swoisty środek płatniczy), musiały zostać spełnione warunki określone w tym zakresie we właściwej ustawie. W wykonaniu tych ustawowych przepisów (na ich podstawie) znaczek pocztowy był wprowadzany do obiegu albo z niego wycofywany stosownym aktem wykonawczym, przez wskazany lub upoważniony w ustawie organ (np. ministra) lub instytucję. Akt ten był i jest w tym względzie warunkiem *sine qua non*. Akt taki powinien być ogłoszony, lecz z różnych przyczyn nie zawsze tak było i jest. Do kwietnia 1924 r., czyli do reformy walutowej, właściwy dla Poczty Polskiej minister nie miał obowiązku wprowadzania znaczków do obiegu aktem wykonawczym, dopiero art. 13 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w przedmiocie zmiany ustroju pieniężnego oraz ustawa z dnia 3 VI 1924 r. o poczcie, telegrafii i telefonii nałożyła nań taki obowiązek.⁵⁶ Brak tych unormowań do 1924 r. spowodował kompletne zamieszanie w wydawaniu i wycofywaniu znaczków z obiegu. Główną winę w tym względzie ponosili prawodawcy i ministrowie, odpowiedzialni w tym okresie za działalność Poczty Polskiej.

Pierwszy w niepodległym państwie Minister Poczty, Telegrafu i Telefonu, dopiero z dniem 1 V 1919 r. wydał „Tymczasowe przepisy w sprawie poboru i rachunków znaczków pocztowych”, w których określił m.in., że „Seksja III

52 Tamże: art.44 ust. 3-5.

53 Ustawa z dnia 12 maja 1995 r. o zmianie ustawy o łączności oraz niektórych innych ustaw. (Dz. U. z 1995 r. Nr 60, poz. 310).

54 Ustawa weszła w życie z dniem ogłoszenia tj. 14 lutego 1961 r., a znaczki wydano 11 lutego 1961 r.(!)

55 St. Fołta, A. Kiebaso-Schoeni, „Taka jedna interpelacja”, www.phila.pl, 2004 r.

56 Dz. U. R. P. Nr 58, poz. 584

(Gospodarcza) M. P. i T. zarządza nakład znaczków pocztowych i wydaje je wprost z drukarni, głównej Składnicy Znaczków przy M. P. i T. w Warszawie za potwierdzeniem odbioru. ... Główna Składnica Znaczków w Warszawie obdziela znaczkami, stosownie do zapotrzebowania, składnice poszczególnych Dyrekcji, z wyjątkiem Dyrekcji Warszawskiej, dla której Główna Składnica Znaczków pełni funkcje składnicy dyrekcyjnej. Każda dyrekcja może oznaczyć w swoim okręgu urzędy, przy których mogą powstać dalsze pośrednie składnice znaczków dla okolicznych urzędów”.⁵⁷ Efektem tego reskryptu, jak również nieznaności prawa lub jego nieposzanowania, jest brak stosownych aktów normatywnych wprowadzających lub wycofujących znaczki z obiegu. Próbowano wówczas zastosować zasadę „jeden znaczek danego nominału”, tzn., że w obiegu mógł znajdować się tylko jeden znaczek z danym nominałem. Praktyka dowiodła, że był to zamysł nierealny. Należy zaznaczyć, iż do czasu wprowadzenia „Tymczasowych przepisów ...”, brak było w tym względzie jakichkolwiek regulujących te kwestie przepisów.

Jak już wcześniej napisano, aktami wykonawczymi do ustawy mogą być rozporządzenia lub zarządzenia, wydane przez wskazane w ustawie organy, którymi w zakresie nas interesujących kolejno byli: Kierownik Resortu Komunikacji Poczty i Telegrafów, Kierownik Resortu Poczty i Telegrafów, Minister Poczty i Telegrafów, Minister Łączności, Minister Transportu, Żeglugi i Łączności, Dyrektor Generalny (państwowej jednostki organizacyjnej) Polska Poczta, Telegraf i Telefon, Dyrektor Poczty Polskiej.

Życie pokazało jednak, że wbrew obowiązującym w tym względzie przepisom, w latach 1969 - 1984 r. wprowadzanie znaczków pocztowych do obiegu odbywało się poprzez ogłaszanie okólnikiem.⁵⁸ W pismach okólnych nie podawano podstawy prawnej wprowadzenia do obiegu znaczka pocztowego. Okólniki podpisywał podsekretarz stanu, chociaż nie miał do tego ustawowego uprawnienia. Paradoksalnie, w jednym i tym samym numerze Dziennika Łączności ukazały się: ostatnie zarządzenie wprowadzające znaczki pocztowe wydane w związku z 500-leciem urodzin M. Kopernika, jak również, pierwszy okólnik ogłaszający wprowadzenie do obiegu znaczków pocztowych wydanych z okazji V Alertu Związku Harcerstwa Polskiego.⁵⁹ Ostatnim znaczkiem ogłoszonym okólnikiem był znaczek pocztowy w formie bloczka, wydany dla upamiętnienia Międzynarodowej Wystawy Filatelistycznej "Philexfrance 82" w Paryżu.⁶⁰

Zdziwienie może budzić fakt, że w momencie „przywrócenia do łask” zarządzeń wprowadzających do obiegu znaczki pocztowe (były to znaczki wydane z okazji „II Konferencji Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie badania i pokojowego wykorzystania przestrzeni kosmicznej”), podana podstawa prawna była taka sama, jak w momencie zaprzestania ich wydawania.⁶¹ Jeszcze inną metodą wprowadzania bloczków lub arkusików na rynek filatelistyczny było drukowanie ich na zamówienie właściwej „organizacji społecznej”, a następnie zawiadamianie pismem zainteresowanych stron (nie należy ich utożsamiać z szeregowymi filatelistami) o ich wprowadzeniu do sprzedaży. W pismach tych niejednokrotnie podawano również rozdział tych „specjałów” pomiędzy poszczególne urzędy pocztowe lub instytucje.⁶²

Ogłaszanie aktów wykonawczych.

W początkowych latach niepodległości nie wydawano żadnych aktów prawnych o wprowadzeniu do obiegu znaczków pocztowych, a o ich wydaniu lub terminach wydania ogłaszano w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Poczty i Telegrafów, a z czasem również w Dzienniku Ustaw. Nie było jednak takiego obowiązku, dlatego w większości przypadków brak jest danych o poszczególnych wydaniach znaczków. Tak było do czasu ukazania się Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 18 I 1924 r. „W przedmiocie ustanowienia Generalnej Dyrekcji Poczty i Telegrafów.”⁶³ W § 2. Pkt. 2 „*Ministrowi Przemysłu i Handlu zastrzeżone pozostaje ... załatwianie wnoszenia projektów ustaw i rozporządzeń ogólnie obowiązujących, a ogłaszanych w Dzienniku Ustaw ...*”. Do takich ustaw i rozporządzeń ogólnie obowiązujących należało również wprowadzanie do obiegu znaczków pocztowych. Pierwszymi znaczkami wprowadzonymi do obiegu w sposób formalny były zn. nr 111-119 wydane na okoliczność zmiany ustroju pieniężnego.⁶⁴ Sytuacja taka trwała do 29 X 1933, kiedy to Rozporządzeniem Prezydenta RP postanowiono, że „*Art. 1. Minister Poczty i Telegrafów wydaje Dziennik Taryf pocztowych, teletechnicznych i radiokomunikacyjnych*”, oraz że „*Art. 2. W Dzienniku Taryf pocztowych, teletechnicznych i radiokomunikacyjnych ogłaszane będą rozporządzenia i zarządzenia normujące:*

a) *opłaty pocztowe, telegraficzne, telefoniczne i radiokomunikacyjne, obowiązujące w obrocie krajowym oraz w obrocie z innymi państwami, jak również sposoby uiszczania opłat, ...*

Równocześnie informuje, że „*Art. 3. Rozporządzenia i Zarządzenia wymienione w art. 2 uważa się za prawnie ogłoszone w dniu wydania numeru Dziennika Taryf pocztowych, teletechnicznych i radiokomunikacyjnych, w którym są umieszczone; zyskują one moc obowiązującą z dniem piętnastym po dniu ogłoszenia, o ile w nich inaczej nie postanowiono.*”⁶⁵ W tymże Dzienniku ukazały się wszystkie zarządzenia o wprowadzeniu znaczków do obiegu z wyjątkiem zn. 263, 264, 265-7 z 1939 r. Co było tego przyczyną, pozostaje niewiadomą. Po wznowieniu działalności Poczty Polskiej w Wielkiej Brytanii, Rozporządzenia ministra, któremu tymczasowo przekazano prawa i obowiązki dotyczące Państwowego Zarządu Poczty i Telegrafów, oraz przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” (Minister Skarbu, a później Minister Przemysłu, Handlu i Żeglugi), ukazywały się w Dzienniku Ustaw R.P. wydawanym w Londynie. W 1944 r. ukazały się rozporządzenia Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (PKWN), samostanowionego, tymczasowego organu władzy wykonawczej w Rzeczypospolitej Polskiej, działającego od 21 VII do 31 XII 1944 r., o wydaniu do obiegu zn. 288-290 oraz 291-292.⁶⁶ Rozporządzenia te opublikowano w Dzienniku Taryf

57 Dz. Urz. Min. P. i T. z 17.04.1919 r., Nr 7, poz. 3.

58 Taki sposób wykonania przepisów ustawy był w jaskrawej sprzeczności z Zarządzeniem Nr 238 Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 1961 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”.

59 Dz. Urz. Min. P. i T. z 17.04.1919 r., Nr 7, poz. 3.

60 Dz. Ł. Nr 13 z 10 września 1969 r. poz. 82, Zarządzenie Nr 38 Ministra Łączności z dnia 12 czerwca 1969 r., tamże: poz. 86, Pismo Okólne z dnia 15 lipca 1969 r.

61 Dz. Ł. Nr 6 z 1982 r. poz. 42, Pismo Okólne z dnia 28 maja 1982 r.

62 Patrz: Dz. Ł. Nr 8 z dnia 15 sierpnia 1982 r. poz. 46, Zarządzenie Nr 43 Ministra Łączności z dnia 21 lipca 1982 r.

63 Dotarcie do tych dokumentów jest być może już niemożliwe, gdyż jak nas poinformował jeden z członków Zarządu Głównego PZF, dokumenty te potraktowano jako zbędną dokumentację zalegającą półki i zniszczono. Szkoda, było by co poczytać.

64 Dz. U. R. P. z 28.01.1924, Nr 9, poz. 85.

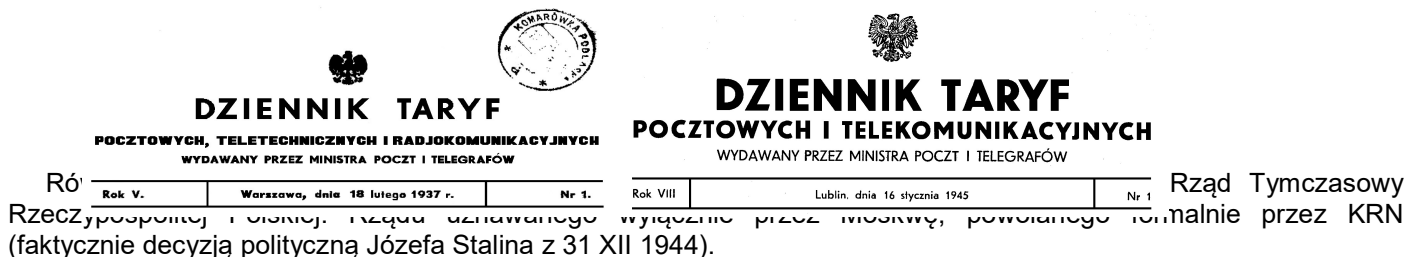
65 Dz. Urz. Gen. D. P. i T. z 26.04.1924, nr 15, poz. 84.

66 Dz. U. R. P. z 29.10.1933, nr 25, poz. 120.

66 „Nowa władza” powoływała się cały czas na przepisy ustawy z 3.06.1924 oraz Rozporządzeń i zarządzeń wynikających z ustawy, tworząc tym samym wrażenie, że to oni stanowią kontynuację przedwojennego rządu.

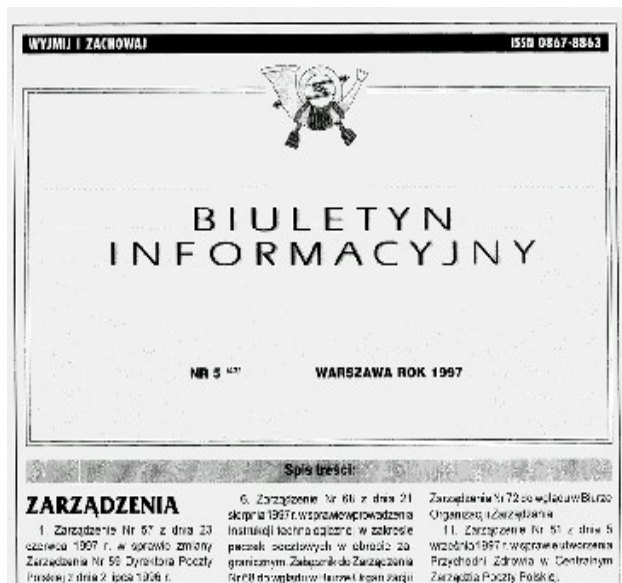
Pocztowych i Telekomunikacyjnych dopiero 16 I 1945 r. Ponadto, w ogłoszonym rozporządzeniu w poz. 5 § 3. popełniono błąd, gdyż znaczki wprowadzono do obiegu z dniem 14 IX 1944 r.⁶⁷

Ryc. 17 Pierwsza strona przedwojennego i pierwszego powojennego numeru Dziennika.

Z przepisu art. 3 Rozporządzenia Prezydenta R.P. (o którym wcześniej mowa), zwłaszcza w części dotyczącej możliwości ustalania dowolnego terminu wejścia zarządzenia w życie, skwapliwie korzystano w pierwszych latach powojennych jak i późniejszych. To korzystanie rodziło niekiedy dziwaczne sytuacje, w których znaczki będący realnie od kilku miesięcy w obiegu, był prawnie wprowadzany do obiegu zarządzeniem z mocą wsteczną. Niekiedy zarządzenie wprowadzające ukazywało się kilka miesięcy po faktycznym wycofaniu znaczka z obiegu.⁶⁸ Inną kwestią, której nam nie udało się wyjaśnić, jest zmieniony tytuł publikatora. Niestety, nikt nie jest w stanie powiedzieć, kto i dlaczego zdecydował o takiej, niezgodnej z ustawą nazwie publikatora. W 1950 r. wchodzi w życie ustawa wprowadzająca w miejsce „Dziennika Taryf pocztowych i telekomunikacyjnych” „Dziennik Poczty i Telekomunikacji”, a także wprowadza - w interesującym nas zakresie - zmianę w zakresie wejścia ogłaszanych zarządzeń w życie.⁶⁹ Otóż, zarządzenia wydane na podstawie ustawy uważa się za prawnie ogłoszone w dniu wydania numeru Dziennika Poczty i Telekomunikacji, w którym je umieszczono i wchodzi one w życie z dniem ogłoszenia, o ile inaczej w nich nie postanowiono. Analiza tych zarządzeń wskazuje, że z możliwości określenia innego terminu wejścia zarządzenia w życie, korzystano nader często. Ostatnim numerem „Dziennika ...” był nr 3 z 1955 r., bowiem na podstawie dekretu o łączności rolę tę przejął „Dziennik Łączności”.⁷⁰ W dzienniku tym ogłaszano m.in. zarządzenia wewnętrzne, instrukcje i obwieszczenia Ministra Łączności oraz organów bezpośrednio mu podległych, w tym również zarządzenia o wprowadzeniu znaczków do obiegu. Przepisy dekretu innych zmian w tym zakresie nie wniosły. Od 14 II 1961 r. wraz z nową ustawą o łączności, kontynuowano ogłaszanie wprowadzenia znaczków do obiegu w Dzienniku Łączności. Niemniej jednak ustawa w sposób zasadniczy zmieniła zapis w tej sprawie stwierdzając, że ogłaszane w nim będą - ogólnie rzecz ujmując - wyłącznie zarządzenia Ministra Łączności. Spowodowało to niemałe kłopoty prawnikom, a w konsekwencji było jednym z przyczynków zaniechania wydawania zarządzeń i ogłaszanie wprowadzenia znaczków do obiegu okólnikami. Okólniki, a później zarządzenia o wprowadzeniu znaczków do obiegu były publikowane niezmiennie w Dzienniku Łączności aż do 22 X 1987 r., kiedy to nastąpiła reorganizacja rządu, rozwiązanie Ministerstwa Łączności i kilku innych ministerstw oraz powołanie Ministerstwa Transportu, Żeglugi i Łączności (M.T.Ż.i.Ł.). Wówczas też, podporządkowano Ministrowi T. Ż. i Ł. „państwową jednostkę organizacyjną Polska Poczta, Telegraf i Telefon”.⁷¹ Od tego czasu zarządzenia wprowadzające znaczki do obiegu ukazywały się w Dzienniku Urzędowym M.T.Ż. i Ł.

Ryc. 18 Biuletyn Informacyjny wydawany jako dodatek do gazety firmowej Poczty Polskiej

Po pierwszych wolnych wyborach i powstaniu nowego rządu zniesiono dotychczasowe Ministerstwo T. Ż. i Ł. oraz z powrotem powołano Ministerstwo Łączności, które przejęło sprawy z zakresu poczty należące do poprzedniego M.T.Ż. i Ł., co wraz z zapisem Art. 73 ustawy o łączności z 1990 r. spowodowało, że zarządzenia wprowadzające zaczęły się ukazywać w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Łączności.⁷² Już w trakcie przekształcania państwowej jednostki organizacyjnej "Polska Poczta, Telegraf i Telefon" w przedsiębiorstwo użyteczności publicznej Poczta Polska, zarządzenia zaczęły ukazywać się w „Biuletynie Informacyjnym Dyrektora Generalnego PPTT”, który z biegiem czasu stał się dodatkiem do firmowego czasopisma „Poczta Polska” (Ryc. 18). Niestety, od pewnego czasu zarządzenia te nie były nigdzie publikowane, co wg urzędników poczty, jest wynikiem zmian w ustawie o łączności i brakiem takich zaleceń w ustawie o Poczcie Polskiej.

Błędy

67 <http://www.phila.pl/index1.html>.

68 Patrz: <http://www.phila.pl> zakładka DOKUMENTY.

69 Ustawa z dnia 4 lutego 1950 r. o wydawaniu Dziennika Poczty i Telekomunikacji; Dz. U. z 1950 r. Nr 6 poz. 50.

70 Patrz: Dz. U. z 1955 r. Nr 12 poz. 71 Art. 8.

71 Patrz: Ustawa z dnia 23 października 1987 r. o utworzeniu urzędu Ministra Transportu, Żeglugi i Łączności (Dz. U. z 1987 r. Nr 33, poz. 174).

72 Patrz: Ustawa z dnia 1 grudnia 1989 r. o utworzeniu urzędu Ministra Łączności (Dz. U. z 1989 r. Nr 67, poz. 408); Art. 74 - „Zarządzenia wydane na podstawie ustawy ... ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Łączności”.

W treści wielu aktów wprowadzających znaczki do obiegu albo z niego wycofujących można spotkać błędy, które umownie możemy podzielić na: formalne, merytoryczne i redakcyjne.

Do najczęściej spotykanych błędów formalnych można zaliczyć:

- 1) brak dbałości o terminy wprowadzania i wycofywania znaczków, w tym wydawanie aktów wprowadzających znaczki do obiegu z mocą wsteczną oraz podpisywanie tych aktów przez osoby do tego nie upoważnione,⁷³
- 2) wprowadzanie (do 1995 r.) do obiegu różnych form wydawniczych znaczka i wycofywanie znaczków z obiegu wbrew przepisom ustawy, jak również, brak sprecyzowanych definicji określeń używanych w aktach wprowadzających lub wycofujących znaczki z obiegu,
- 3) wypuszczanie w obieg (do sprzedaży) znaczków, a nie wprowadzanie ich do obiegu aktem prawnym (do reformy pieniężnej w 1924 r.) albo ogłaszanie okólnikiem wprowadzanie znaczków do obiegu (w latach 1961-1984),
- 4) ogłaszanie zarządzeń wprowadzających znaczki do obiegu z wielomiesięcznym opóźnieniem,
- 5) kompletny brak jednolitości danych merytorycznych, jakie są zawarte w zarządzeniach wprowadzających (wycofujących) znaczki pocztowe do (z) obiegu, co niekiedy stanowi dobrą pożywkę dla różnego rodzaju fałszerzy i możliwość wprowadzania przez nich na rynek różnego rodzaju „specjałów”, przy małym ryzyku oskarżenia ich o działalność niezgodną z prawem,
- 6) brak określenia w zarządzeniu, na jaki cel jest przeznaczona dopłata.

Błędy, które umownie nazwaliśmy merytorycznymi trudno pogrupować. Różnorodność tych błędów jest tak duża, że wymienimy tylko niektóre (charakterystyczne) z nich, którymi są:

- 1) pomijanie albo podawanie niewłaściwych bądź niepełnych nazw polskich lub łacińskich określających zwierzęta czy rośliny,
- 2) brak logicznego powiązania tematyki rysunku z tytułem edycji lub okolicznością wydania,
- 3) błędne podawanie tytułów, nazwisk, dat, itp., a także nazw kontynuowanych emisji,
- 4) posługiwanie się terminologią nieznaną dla specjalistów z zakresu poszczególnych dziedzin, jak również brak konsekwencji w używanej terminologii filatelistycznej,
- 5) redagowanie treści zarządzenia w ten sposób, że używa się liczby mnogiej w sytuacji wprowadzania pojedynczego znaczka albo liczby pojedynczej przy wprowadzaniu kilku znaczków.

Duże ilości błędów nazwanych umownie redakcyjnymi, dotyczą m.in.:

- nieprzestrzegania ogólnych zasad obowiązującej w danym czasie pisowni języka polskiego (błędy ortograficzne, gramatyczne, stylistyczne, itp.),
- braku oznaczenia poszczególnych zapisów jednostkami redakcyjnymi lub systematyzacyjnymi,
- błędów wykonawczych.

Odrębną grupę stanowią te zarządzenia, w których mijano się z prawdą co do faktów historycznych.⁷⁴

CEL DOPŁATY - na rzecz	Łączna dopłaty w zł
Akcji Przeciwgruźliczej w Polsce	16.240.400
Celów społecznych	21.900.000
Centralnego Komitetu Pomocy Zimowej w Warszawie	4.068.900
Komitetu Obchodu 600-lecia m. Bydgoszcz	228.000
Komitetu Opieki nad Obrońcami Poczty Polskiej w Gdańsku i Związku Zawodowego Pracowników P. i T.....	2.597.400
Komitetu uczczenia zasług poety i powieściopisarza Emila Zegadłowicza z przeznaczeniem na cele kulturalno-gospodarcze w miejscowościach związanych z twórczością poety.....	2.647.500
Kultury i oświaty ludowej.....	4.957.500
Ligi Morskiej	2.617.650
Międzynarodowego Biura Wychowania w Genewie i Ministerstwa Oświaty	8.925.000
Nieznany	5.000.000
Odbudowy Domów Wypoczynkowo-Kuracyjnych „Łomnica” i „Warszawianka”	712.250
Odbudowa Warszawy	22.380.000
Polskiego Czerwonego Krzyża w Warszawie	612.500
Polskiego Związku Narciarskiego	1.935.700
Pomocy pracownikom państwowego przedsiębiorstwa "Polska Poczta, Telegraf i Telefon" i Ministerstwa Poczty i Telegrafów	935.000
Towarzystwa Opieki nad Majdankiem	1.090.000
Związku Dąbrowszczaków	835.000
Związku Weteranów Powstań Śląskich	2.289.000
Związku Zawodowego Pracowników Poczty, Telegrafów, Telefonów i Radia, a mianowicie na domy sanatoryjne i wypoczynkowe	603.000

73 Jak już wcześniej opisaliśmy, zarządzenie wprowadzające znaczki do obiegu może podpisywać wyłącznie osoba będąca na stanowisku wymienionym w ustawie albo pełniąca te obowiązki lub do tego pisemnie upoważniona, lecz wówczas w podpisie jest to odpowiednio zaznaczone (np. z upoważnienia, p.o. itp.)

74 Patrz: St. Fołta, „Fałsz zwany prawdą”, www.phila.pl.

Związku Zawodowego Pracowników Poczтовых i Telekomunikacyjnych.....	300.000
RAZEM przed wymianą pieniędzy	100.874.800
Funduszu Społecznego Komitetu Budowy Pomników Ofiar Grudnia 1970 r.....	8.000.000
Funduszu Olimpijskiego Polskiego Komitetu Olimpijskiego	4.258.000
Funduszu Roku Historii Armii Krajowej.....	500.000.000
Krajowego Komitetu Narodowego Czynu Pomocy Szkole	28.350.000
Muzeum Poczty i Telekomunikacji.....	8.000.000
Nieznany	85.695.600
Odbudowy Zamku Królewskiego w Warszawie	8.000.000
Pokrycia kosztów organizacji Międzynarodowej Wystawy Filatelistycznej „Polska 60”	4.048.000
Polskiego Komitetu Olimpijskiego.....	118.728.500
Polskiego Związku Filatelistów	256.111.300
Polskiego Związku Krótkofalowców	450.000
Pomnika Obróńców Poczty Polskiej w Gdańsku	6.000.000
RAZEM okres do denominacji złotego	1.027.641.400
Muzeum Poczty i Telekomunikacji.....	80.000
Nieokreślony	1.500.000
RAZEM (do 1999 r.)	1.580.000

*dane zawarte w tabeli są orientacyjne, liczone wg zasady nakład x dopłata, cel podano zgodnie z zarządzeniem